

...:Kiberkultúra:...

Bódog Alexa
DE, Digitális Bölcsészet Központ
alexa(.)weirdling(kukac)gmail(.)com

Az előadás célja olyan lehetőségek föl-
tárása, melyek segítségével azonosít-
hatjuk a kiberkultúra jelenségét.

Az előadás fölépítése:

- problémafölvetés: kiszakadt bio-
lógia - beékelte kultúra (a hagyo-
mányos kultúra meghatározása)
- homo sapiens → homo socius →
homo duplex
- intézményes és egyéni szabad-
ság: a kongruenciateremtés kény-
szere
- illékony ideológiák és gyorsuló
idő
- összegzés: a kiberkultúra fogalma

Megfigyelés: az ember földrajzilag gyakorlatilag kötetlen élőlény

- J. von Uexküll: az ember nyitott a környezetére, az élővilág többi része zárt
- ez a nyitottság pusztán biológiai szempontok figyelembe vételével nem magyarázható
- az emberré váláshoz elengedhetetlen a kultúra és a társadalom
 - kulturális tanulás
 - társadalmi beágyazódás
- az ember egyben önmaga környezete is (ökológiai pszichológia)

A biológiai értelemben vett kiszakadás a környezetből nem jelenti a környezetmentességet

- a kultúra közbeszól, beékelődik

Példa:

- az emberi szexualitás nemcsak biológiai funkcióval rendelkezik
- független időtől és helytől
- változatos formákban zajlik
- a szabályozás nem biológiai, hanem kulturális alapon történik

Durkheim: homo sapiens→homo socius

- „hiányos” az ember biológiailag rögzült cselekvéstára, azonban kulturálisan létrehozza azt: létrejönnek a társas modellek
- machiavelliánus intelligencia: a cselekvési modellek lehetővé teszik a társas lényként működést (anticipációs viselkedések jönnek létre)
 - példa: *Kérsz egy rágót? / Igen! / Akkor kérj nekem is...*

Egyes anticipációs viselkedési modellek tipizálódhatnak: így jönnek létre az intézmények

- jellemzően kontrollalapú működés
- társadalmi jellegű
- tipizált modelleket tartalmaz
- létrehozott kulturális tartalmakkal operál
 - a hagyományos kultúra az intézményesült viselkedési normákat tartalommal tölti meg
 - az ettől való elfordulás a modern valóságtól való elfordulást jelenti

Azonban: az objektív valóságként azonosított intézményes világ nem az ember teljes világa

- létezik még ezen felül az ÉN: a személyiség, egyéniség mítosza

Az intézményes szabadság a normatív modellek közötti választás szabadsága

Az egyéni szabadság a személyes célok megválasztásának lehetőségével kapcsolódik össze

E kettő folyamatos konfrontációja figyelhető meg a szociális kapcsolatok területén (Brown és Levinson):

- *negatív homlokzat*: az ember azon törekvése, hogy mások ne akadályozzák őket a cselekedeteikben
- *pozitív homlokzat*: az ember azon kívánsága, hogy cselekedetei mások számára kívánatosak legyenek

Ezért az ember szinte megtöbbszörözi magát: létrejön a homo duplex

A kongruenciateremtés kényszere szélsőséges esetben vagy teljes elzárkózáshoz, vagy a normában való teljes föloldódáshoz vezet

Az ily módon megtöbbszörözött ember megtöbbszörözött kultúrában él: a hagyományos kultúra mellett megjelenik a kiberkultúra is (Ropolyi)

Míg a hagyományos kultúra:

- normatív
- társadalmi értékekkel operál
- absztrakt
- személytelen

Addig a kiberkultúra:

- nem normatív
- személyes értékekkel operál
- szituációhoz kötött, konkrét
- személyes

A kiberkultúra szükségszerűen poszt-modern „állapotot” tükröz:

- bizonytalanság
- sokszínűség
- meginognak a korábban jól működött valóságalkotó modellek
- ideológiák jönnek és mennek: illékonyak a világot létrehozó normák
 - maga a kibertér is illékony, mivel nem teljes
 - plurális világok jönnek létre
- a kiberkultúra átalakítja a modern intézményi modellek objektív valóságát
- az Internet így válik a személyes és konkrét szabadság birodalmává

„...a hálózaton szörfölő személy (ismeretelméleti szempontból) bizonytalan helyzetben érzi magát. A hálózaton bolyongva a tudományos intézményrendszer és a tudás-mozaikok szakértőinek segítségét nélkülözve, közvetlenül és személyesen kell értékelni minden tudáselemet. Az egész emberi kultúrával szembesülve ez a feladat hatalmas súllyal nehezedik ránk; felkészületlenül bele vagyunk vetve a mérhetetlen szabadságba és senki sem fog rajtunk segíteni. Az Interneten magunkra maradunk a tudás egész univerzumával, egy számunkra ismeretlen, végzetes személyes tévedésekkel fenyegető, mások által megalkotott, idegen világgal. Mi történik? Fokozódik az elidegenedés? Az aggodalom új változata új típusú önzésre vezet?”

„Kapcsoljuk be számítógépeinket! Egy új típusú személyiség születését élhetjük át. Ötszáz évvel a hit reformációját követően elérkezett a tudás reformációjának kora.”

...

„Vajon látni fogjuk, ahogy az Internet egy új humanizmus eredményeként virágozni fog? Vajon a Mátrix egy új reneszánsz óriási inkubátora? [...] A történelem Orákuluma kettős választ ad, visszatekintve az elmúlt húsz évre: válasza Igen, ha az Internet gyors fejlődését vizsgáljuk. S válasza Nem, ha az emberiség teljesítményét nézzük.”

